

STUDIA GERMANICA GEDANENSIA 52

STUDIA GERMANICA GEDANENSIA 52

LITERATURA NIEMIECKA W DIALOGU Z KULTURAMI EUROPY WSCHODNIEJ

Redakcja
Miroław Ossowski

WYDAWNICTWO
UNIERSYTETU GDAŃSKIEGO
GDAŃSK 2025

Redaktor naczelny

Marion Brandt

Zespół redakcyjny

*Miłostawa Borzyszkowska-Szewczyk, Marion Brandt, Agnieszka Haas, Andrzej Kątny, Izabela Kujała,
Sławomir Leśniak, Katarzyna Lukas, Mirosław Ossowski, Eliza Szymańska*

Rada naukowa

*Anna Babka (Wien), Bernd Ulrich Biere (Koblenz), Michael Braun (Berlin, Köln), Ines Busch-Lauer (Zwickau),
Marek Jaroszewski (Warszawa), Hans-Wolf Jäger (Bremen), Ole Letnes (Agder), Peter Oliver Loew (Darmstadt),
Heinz-Helmut Lüger (Koblenz-Landau), Stefan Michael Newerkla (Wien), Alla Pasławska (Lwów), Christoph
Schatte (Poznań), Marian Szczodrowski (Gdańsk), Zenon Weigt (Łódź)*

Recenzenci

Marek Jakubów (Lublin), Maciej Walkowiak (Poznań)

Redaktor językowy

Jolanta Stecewicz

Projekt okładki i stron tytułowych

Andrzej Taranek

Fotografia na okładce

Pieczęć Herdera (ilustracja z zasobów Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie)

Skład i łamanie / DTP

PRACOWNIA

Adres Redakcji / Anschrift der Redaktion:

Uniwersytet Gdański, Instytut Filologii Germańskiej, ul. Wita Stwosza 51, PL 80-308 Gdańsk
E-mail: sekger@ug.edu.pl

Publikację sfinansowano ze środków Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Gdańskiego

Wersją pierwotną *Studia Germanica Gedanensia* jest wersja drukowana

Copyright by Instytut Filologii Germańskiej

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego 2025

ISSN 1230-6045

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Przedślowie (<i>Mirosław Ossowski</i>)	7
Beata Paškevica	
<i>Fascynacja Herdera pieśniami ludowymi</i> <i>i jej wpływ na krąg uczonych w Inflantach</i>	9
Marion Brandt	
<i>Pożegnanie z republiką. Komentarze na temat zmiany ustroju politycznego Gdańska</i> <i>po 1793 r. w literaturze niemieckojęzycznej</i>	21
Michael Braun	
<i>Okaleczone parabole – fragmentaryczna twórczość Franza Kafki</i>	30
Sławomir Leśniak	
<i>O dwóch wizjach Europy (Hermann Keyserling i Hans Magnus Enzensberger)</i>	35
Peter Arnds	
<i>Węgorze, kumaki i szczury: polityczne obrzydliwe</i> <i>zwierzęta Güntera Grassa</i>	42
Silke Pasewalck	
<i>Literatura i współdzielone dziedzictwo.</i> <i>Koncepcja i odmiany tekstów na przykładzie powieści</i> <i>Sabrinę Janesch i Olgi Tokarczuk</i>	52

RECENZJE

Franz Kafka (2025): <i>Listy do Mileny</i> . Przekład Feliks Konopka, Elżbieta Ptaszyńska-Sadowska; przedmowa Ryszard Koziółek; posłowie Grzegorz Jankowicz. Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, ss. 412 (<i>Dariusz Pakalski</i>)	63
Andrzej Lam (2023): <i>Antologia niemieckiej poezji klasycznej od średniowiecza do Celana</i> . Wydanie drugie rozszerzone. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, ss. 531 (<i>Agnieszka K. Haas</i>)	66
Mirosław Ossowski (2024): <i>Max Toeppen (1822–1893). Historyk, filolog,</i> <i>dyrektor gimnazjalny</i> . Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, ss. 205 (<i>Agnieszka K. Haas</i>)	70
<i>Autorki i autorzy</i>	75

Przedśłowie

Redakcja czasopisma „Studia Germanica Gedanensia” przekazuje w Państwa ręce kolejny jego numer. Prezentujemy w nim sześć artykułów naukowych poświęconych wymianie kulturowej w literaturze niemieckiej z różnych okresów – od epoki Johanna Gottfrieda Herdera poprzez pierwsze dziesięciolecia XX w. po czasy współczesne. W naszym czasopiśmie zazwyczaj zamieszczamy teksty w języku niemieckim, sporadycznie polskim lub angielskim. Tym razem zdecydowaliśmy o wydaniu całego tomu po polsku, a koncepcja takiej publikacji wzięła się z chęci udostępnienia w polskim przekładzie wykładów wygłoszonych przez zagranicznych badaczy w roku akademickim 2023/2024 w ramach Roku Herdera na Uniwersytecie Gdańskim, zorganizowanego w okresie obejmującym 280. jubileusz urodzin i 220. rocznicę śmierci tego wybitnego poety i filozofa, przedstawiciela i krytyka oświecenia, teoretyka okresu burzy i naporu, reprezentanta klasyki weimarskiej, którego poglądy wywarły znaczący wpływ na rozwój idei narodu oraz filozofii i historii kultury. Inicjatorem tego wydarzenia była działająca przy Uniwersytecie Gdańskim Fundacja im. Johanna Gottfrieda Herdera, która wsparła finansowo jego organizację oraz przekłady wygłoszonych wykładów na język polski. Pokłosem Roku Herdera są teksty prof. Petera Arndsa z Kolegium Trójcy Świętej w Dublinie, prof. Michaela Brauna z Fundacji Konrada Adenauera w Berlinie i Uniwersytetu w Kolonii, dr Silke Pasewalck z Federalnego Instytutu Kultury i Historii Europy Wschodniej (BKGE) w Oldenburgu oraz dr Beaty Paškevicz z Biblioteki Narodowej Łotwy w Rydze. Materiały te zostały poszerzone o dwa artykuły pracowników Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Gdańskiego, prof. Marion Brandt i prof. Sławomira Leśniaka, którzy opracowali je na podstawie wcześniejszych, powiązanych tematycznie publikacji w języku niemieckim. Celem tego projektu było skupienie się na pisarzach, którzy nawiązują do idei Herdera i odgrywają rolę pośredników kulturowych, np. rozbudzają w Niemczech zainteresowanie kulturami Europy Środkowej i Wschodniej. Tom zamykają recenzje publikacji książkowych przygotowane przez prof. Agnieszkę Haas i dr. Dariusza Pakalskiego, germanistów z Uniwersytetu Gdańskiego.

Mirostaw Ossowski
(Gdańsk)